

analysis, which are used in professional music education; aesthetical pedagogical analysis characteristic for traditional music education) do not open a proper perspective for creative perception of music.

Analysis-interpretation method avoids imposing a certain interpretation of the composition over the others, but projects some space for individual search of artistic meaning.

It is recommended to apply the analysis-interpretation method to training of school music teachers in the course «School Repertoire Practice» for specialty 6.010102 – Primary school (Special subject – Music) as the means of annotating the compositions of the practical work set. As an example it represents an analytical sketch on Debussy's «Puppet Cakewalk» from his cycle «Children's Corner».

Key words: analysis-interpretation of works of art, school repertoire, future music teacher.

Стаття надійшла до редакції 14.02.2013 р.

Прийнята до друку 26.04.2013 р.

Рецензент – канд. мистецтвознав., доц. Гаврілова Л. Г.

УДК 378.016:748.5

М. Т. Радомський

МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ЗВ'ЯЗКИ В СИСТЕМІ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «РОБОТА В МАТЕРІАЛІ. ВІТРАЖ» В ХДАДМ

В умовах концептуальних змін, що почалися наприкінці 1980-х - початку 1990-х років, статус академічних традицій у художній освіті був помітно похитнутий з ряду причин, суть яких варто шукати в площині об'єктивних обставин. Мистецтво зі сфери колективних цінностей перейшло в іншу систему координат, що стверджують верховенство індивіда. Розкриття особистісного потенціалу, лягло в основу нової парадигми художньої освіти. Перехід до цієї парадигми виявився далеко непростим і навіть суперечливим [5, с. 14]. Задачі і напрямок конструктивної моделі художньої освіти нового рівня постійно потребують уваги до змісту курсів, що викладаються, якості та кількості професійних дисциплін, які необхідні молодому митцю для успішного початку творчої діяльності в сучасному суспільстві. У цьому зв'язку доцільно розглянути приклади успішних, на наш погляд, міждисциплінарних зв'язків, запропонованих О. Ф. Прониним та Г. В. Тищенко, засновниками школи вітражу в ХДАДМ.

Харківська художня школа у своєму сучасному вигляді нараховує близька 100 років багатой подіями історії. Харківська вітражна школа існує понад 45 років. У стінах майстерні вітражу виросла плеяда

художників-вітражистів, чиї роботи зіграли значну роль у формуванні естетики міського середовища та містобудівної культури України 2-ї половини ХХ ст. Серед них виділимо створену в 1970-х серію вітражів у готелі «Харків» Є. І. Бикова, вітраж в школі міліції м. Харкова В. Грицюка, вітражі в Університеті будівництва і архітектури і Благівіщенському Соборі м. Харкова С. Єгорова, окремі вітражі Ю. Винника, В. Жердзицького та В. Носенкова в громадських спорудах Харкова. Вітражі С. Селезньова, В. Гури, С. Назарової, Юшкових, І. Мунка, В. Безлюдного, А. Темченко, В. Василевського, А. Вовченка можна побачити в Сімферополі, Дніпропетровську, Миколаєві, Чернігові, Сумах, Запоріжжі, ін. містах України.

Майстерня вітражу в ХДАДМ виникла в структурі факультету «Інтер'єр та обладнання» під час реструктуризації художньої освіти в художньо промислову [2, с. 113-115]. Курс «Робота в матеріалі. Вітраж (технологія вітражу)» формувався як один з профілюючих, особливо за фахом «Монументально-декоративний розпис». Головним завданням курсу стало виховання творчої ініціативи студентів, вироблення розуміння ними специфіки вітражу, прищеплення любові до матеріалу. Уміння використати матеріал і технологію в декоративних цілях дає впевненість у результаті роботи дозволяє повніше виразити творчий задум. У процесі вивчення технології вітражу студенти поряд з вирішенням суто художніх завдань повинні опанувати практичними навичками з виконання вітражів у матеріалі, використовуючи різноманітну сучасну техніку.

Викладач вітражу О. Пронін – випускник майстерні монументального мистецтва живописного факультету ХХІІІ [8, с. 234], став засновником майстерні вітражу. В той час саме він обирав, яким склом будуть користуватись студенти, які фарбники використовувати для запікання скла, які інструменти є першочерговими. О. Пронін не тільки добре розумівся на віражному мистецтві, але й обрав його для втілення численних творчих задумів. Відтак, заснування віражної майстерні стало можливим завдяки існуванню енергійного митця, здатного виховати багатьох учнів, передати їм власну любов і розуміння віражного мистецтва, викладати улюблену творчу техніку.

В процесі навчання цікавим, на наш погляд, було те, що виконати найпростіше завдання з дисципліни «Робота в матеріалі. Вітраж» було неможливо, не отримавши попередні фахові навички з інших спеціальних дисциплін. В якості прикладу наглядним є зразок виконання монохромного розпису скла з наступним запіканням красителя в муфельній печі при високій температурі. Виконання завдання потребувало декількох етапів, частину яких було віднесено до самостійної роботи студентів. Теми для створення монохромного розпису були різноманітними в різні роки і повторювались рідко. Завдання складалось з виконання замальовок чи етюдів з натури. В наведеному прикладі це архітектурні пам'ятки Покровського собору м.

Харкова. Студент, виконуючи відбір характерних силуетів та контурів архітектурних деталей, аналізував власні натурні пошуки; виконував невелику за розміром графічну композицію в техніці туші. В постановці таких завдань явно просліджується педагогічна лінія, започаткована В. Єрмиловим, коли «... заядлий беспредметник В. Ермилов починав работать с учениками явно сберегая предметность, постепенно переходя к упрощению, стилизации, абстрагированию композиций... Он показывал, как по степени усиления или ослабления основных тонов и цвета можно достичь эффекта пространственности по всей площади изображения, советовал элементы предметности сочетать с приёмами упрощения, геометризации и орнаментальности» [1, с. 133-135]. Потім студент розглядав можливість урізноманітнити зображення додаванням середнього тону у вигляді відтінку сірого кольору, або штриховки, внаслідок чого створювалась ще одна невелика графічна композиція. Далі, аналізуючи наявні палітри кольорового скла, студент виконував невелику графічну композицію в кольорі. Наступним етапом був розпис кольорового чи прозорого скла чорним красителем та наступне його запікання.

В наведеному нами прикладі фігурує тема архітектури. З метою виконати розпис на склі для фрагменту вітражу студенти попередньо збирали аналоги графічних технік розпису скла. Без знайомства з різноманітними техніками графічної обробки деталей композиції виконати завдання з розпису скла на високому рівні було неможливо. Паралельно, також самостійно, студенти ознайомились з творами харківських художників-графіків, графічними роботами відділень станкової та промислової графіки ХХІІІ. Харківська школа графіки вважається авторитетною в Україні, тому такий досвід можемо вважати продуктивним. Говорити про прямі міждисциплінарні зв'язки з станковою графікою в даному разі неможливо, але вказати на стимулювання пізнавальної фахової активності та широкий фаховий діапазон інтересів студентів треба неодмінно. Виконання нескладних перших завдань з дисципліни «Робота в матеріалі. Вітраж» стимулювало вироблення студентами власної творчої мови, вміння підкреслити і виявити властивості художнього матеріалу, в даному разі скла.

Сформувавши навчальний процес таким чином, що студенти одержували глибокі знання про усі без винятку етапи створення віражного добутку, О. Пронін виховував художників-вітражистів із широким діапазоном можливостей втілення творчих ідей. Аналіз структури створених О. Проніним і Г. Тищенко навчальних програм дозволяє підкреслити, що ними було знайдено оптимальне сполучення кількості творчих завдань і вправ, спрямованих як на вивчення класичних вітражних добутків, так і на створення сучасних монументальних вітражів. Завдання виконувалися в умовах вітражної майстерні, під наглядом і керівництвом викладача. Причому викладач слідкував за учнівськими ескізами постійно, прагнучи підказати

найкращий технічний прийом для втілення конкретного задуму студента. Така постійна суб'єктна взаємодія давала можливість не тільки вивчити і використати класичні технічні прийоми обробки вітражного скла, але й успішно експериментувати. До моменту закінчення курсу навчання студенти виконували ескіз монументально-декоративного добутку в техніці «Вітраж» для реального архітектурного об'єкту.

Ідеї й погляди на навчальний процес засновників харківської вітражної школи О. Проніна й Г. Тищенко базувалися на твердій платформі художньої освіти в Україні й творчому досвіді викладачів – кращих представників українського промислового мистецтва. Новаторські ідеї, що засновувались на розкритті універсальних можливостей матеріалу, стали базою, на якій будувалася методика викладання. «Збережені програми та фрагменти лекцій М. Бойчука за 1922-1923 навчальний рік характеризують мистецько-педагогічні орієнтири та систему навчання на 4-х курсах академії ... На четвертому курсі безпосередньо працювали в архітектурному середовищі від проектів до повного закінчення монументальних композицій, закріплюючи на практиці власне композиційне мислення в системі архітектурного ансамблю» [7, с. 146-147].

З метою вивчення аспектів побутування мистецького твору в архітектурному середовищі було введено дисципліну «Архітектурне проектування». Співіснування суміжних дисциплін дозволяє дотримуватись наукового підходу до вивчення основних питань, з якими автор монументально віражного твору зустрічається на практиці. Започатковані ще в 1920 рр. мистецькою елітою Української Академії мистецтв принципи співіснування суміжних дисциплін успішно втілені в сьогоднішній практиці міждисциплінарних зв'язків у викладанні мистецтва вітражу в ХДАДМ.

Складні теми на завершальному етапі вивчення курсу з вітражної майстерності передбачають розкриття студентами непростих мистецьких завдань. Значна увага приділяється творчим завданням «Автопортрет» й «Портрет діяча культури й мистецтва». При цьому основним питанням, яке розглядається під час вивчення теми, є стилістична інтерпретація образу, передача психологічних характеристик зображуваного.

Творчість О. Проніна мистецтвознавці відносять до реалізму. Характеризуючи майстрів живопису харківської школи, зокрема зазначають: «Особливістю мистецтва цієї групи художників є вільне володіння навичками академічної школи. Їхня творчість залучає впевненою майстерністю, широтою тематичного кругозору, оригінальністю творчого самовираження. При всіх індивідуальних стильових розходженнях їм властиве міцне володіння багатим арсеналом майстерності: малюнком, колоритом, композицією, а також визначення професіоналізму як основного критерію волі творчості. Спрага поглибленого пізнання миру, відкритість новим враженням і новому досвіду становить сильну сторону представників реалістичної школи» [4,

с. 256]. В цьому контексті зрозумілими стають вимоги до завершальних завдань з «Роботи в матеріалі. Вітражу». Від студентів вимагається вільне володіння навичками академічної школи з малюнку та живопису. Лише з допомогою чітко налагодженої системи міждисциплінарних зв'язків (малюнку, живопису, композиції, архітектурного проектування та роботи в матеріалі) можлива необхідна сукупність знань. Система мистецької «школи» не тільки координує міждисциплінарні зв'язки, але і перевіряє їх ефективність протягом тривалого часу.

Можна зробити наступні висновки. Метод роботи, коли автор є одночасно і виконавцем задуму, властивий всім учням О. Проніна – художникам, які успішно працюють у техніці вітражу. Основним принципом навчання майстерності у вітражній лабораторії ХХІІ є виконання студентами реальних курсових завдань з композиції, що завершується реалізацією їх у натурі. Велика увага при цьому приділяється способам виявлення закономірностей пластично-образного трактування форми у натюрморті, портреті й жанровій композиції. Основним методом реалізації поставлених перед студентами завдань є розвинена структура міждисциплінарних зв'язків, яка гарантує високу якість знань студентів і дає їм можливість проявити в повній мірі особистісні фахові якості.

Список використаної літератури

1. Соколюк Л. Д. Становлення графічного дизайну в Харкові в 1920-ті рр.(майстерня В.Д. Єрмилова) // Вісник ХДАДМ, 2006. – №8. – С. 130-139. **2. Даниленко В. Я.** 75 років Вищої художньої школи Харкова [О. Пронін, Г. Тищенко. Харківська школа художнього вітража] / В. Я. Даниленко // Харківський Художньо промисловий Інститут. – Х.: ХДАДМ, 1996. – С. 113-115. **3. Бойчук А. В.** ХХІІ: поиски своей методики / А. В. Бойчук // Техническая эстетика. – 1987. – № 12. – С. 2. **4. Немцова В. С.** Харьковская художественная школа: монографія / В. С. Немцова. – Х. : ФЛП «Шевченко», 2011. – 320 с. **5. Даниленко В. Я.** Крок за кроком. Харківська академія дизайну і мистецтв/ В. Я. Даниленко //Образотворче мистецтво. – 2002. – №1. – С. 14-15. **6. Тищенко Г. В.** Проектирование современных витражей и технология их изготовления: учеб. пособие / Г. В. Тищенко, А. Ф. Пронин. – К. : УМК ВО, 1989. – 116 с. **7. Шмагало Р. Т.** Мистецька освіта в Україні середини ХХ ст.: структурування, методологія, художні позиції. – Львів: Українські технології, 2005. – 528 с., 742 іл. **8. Константинов В.** Мои воспоминания об Александре Фёдоровиче Пронине / В. Константинов //Традиції та новації у вищій архітектурно – художній освіті ; під заг. ред.. Н. Є. Трегуб. – Харків : ХДАДМ: №5- 6/2004 – №1,2,3/2005, 250 с. укр., рос. мовами.

Радомський М. Т. Міждисциплінарні зв'язки в системі викладання дисципліни «Робота в матеріалі. Вітраж» в ХДАДМ

В статті розглянута система міждисциплінарних зв'язків в конструктивній моделі професійної освіти. Розглянуто успішний принцип міждисциплінарних зв'язків, запропонований О.Ф. Проніним і Г.В. Тищенко, засновниками школи вітража в ХДАДМ. Школа успішно існує вже 45 років і ознаменована талановитими учнями вітражистами, що відіграли значну роль у формуванні культури України. Наведено приклади практичних робіт з дисципліни «Робота в матеріалі. Вітраж» з використанням знань та фахових навиків, отриманих з суміжних дисциплін. таких як малюнок – умовна графічна обробка деталей, живопис – формування кольорових плям і співвідношення між ними, композиція – щільними і світлими частинами вітража, архітектурного проектування – знаходження вітража в архітектурному середовищі, де він підпорядковується призначенням даного середовища.

Ключові слова: освіта, фахові навички, робота в матеріалі, вітраж.

Радомский Н. Т. Междисциплинарные связи в системе преподавания дисциплины «Работа в материале. Витраж» в ХГАДИ

В статье рассмотрена система междисциплинарных связей в конструктивной модели профессионального образования. Рассмотрен успешный принцип междисциплинарных связей, предложенный О.Ф. Прониним и Г.В. Тищенко, основателями школы витража в ХДАДМ. Школа успешно существует уже 45 лет и ознаменована талантливыми учениками витражистами, сыгравшими значительную роль в формировании культуры Украины. Приведены примеры практических работ по дисциплине «Работа в материале. Витраж» с использованием знаний и профессиональных навыков, полученных из смежных дисциплин, таких как рисунок – условная графическая обработка деталей, живопись – формирование цветных пятен и соотношение между ними, композиция – плотными и светлыми частями витража, архитектурного проектирования – нахождение витража в архитектурной среде, где он подчиняется назначению данной среды.

Ключевые слова: образование, профессиональные навыки, работа в материале, витраж.

Radomski N. T. Interdisciplinary Communication in the Teaching Discipline, «Working in the Material. Stained Glass» in KSADA

In the article the system of interdisciplinary connections in constructive model of vocational training is examined. Considered successful principles of interdisciplinary communication, proposed by O. F. Pronin and G. V. Tishchenko, founders of the stained glass school in KSADA. The school successfully there for 45 years and was marked by gifted students, that plays a major role in a culture shaping of Ukraine. Examples of practical works on discipline « work in a material are resulted. A stained-glass window » with use

of knowledge and the professional skills received from related subjects, such as drawing – graphic processing of parts, painting – the formation of colored spots and balance, composition – dense and light in the stained glass, architectural design – finding the stained glass in the built environment, where it is subject to the appointment of the environment.

Key words: formation{education}, professional skills, work in a material, a stained-glass window.

Стаття надійшла до редакції 27.02.2013 р.

Прийнята до друку 26.04.2013 р.

Рецензент – канд. пед. наук, доц. Пономарьова О. М.

УДК [378.011.3-051:7.05]-047.58

Л. О. Романова

НАВИЧКИ РОБОТИ В ОБ'ЄМНОМУ ПРОЕКТУВАННІ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ДИЗАЙНЕРІВ

Історично склалося, що вже за часів Стародавнього Єгипту, Ассирії та античної Греції зодчі в процесі проектної діяльності воліли вдаватися до макетування - просторового зображення будь-чого в зменшених розмірах.

В наш час розвиток цифрових технологій і повсюдне впровадження їх в інноваційний процес дозволяє дизайнерам звертатися до методу 3D візуалізації, проте такий прийом не завжди буває ефективним. Часто в проектній діяльності з'являється необхідність вдаватися до об'ємного проектування-макетування, що дозволяє дизайнерам наочно демонструвати об'єкт проектування і його складові. Такий макет є зменшеною копією дизайн-об'єкта, і виконується за допомогою розгортки виконаних в відповідному масштабі. Найчастіше макет виготовляють з білого паперу, такий прийом дозволяє дизайнерам наочно продемонструвати композиційне рішення об'єкта.

У макетуванні крім паперу дизайнери використовують і інші матеріали: картон, пластмасу, тканину, пінопласт, глину, пластилін, дріт, жерсть тощо.

Огляд зарубіжної та вітчизняної літератури свідчить, що недостатньо уваги приділяється проблемі об'ємного проектування і методам використання в макетуванні різних матеріалів.

Проблема візуалізації творчого пошуку, застосування різних прийомів макетування, досліджувалася фахівцями Баухаузу і ВХУТЕМАСу. Аспекти художньо-композиційної візуалізації об'єкта засобами макетування досліджували І. Т. Волкотруб, Н. В. Калмикова,